

Blik op de toekomst van het buitengewoon secundair onderwijs

Advies voor een nieuwe structuur in het buitengewoon secundair onderwijs met het oog op een meer inclusief onderwijslandschap

Vlaamse Onderwijsraad
Koning Albert II-laan 37
BE-1030 Brussel
T +32 2 219 42 99

www.vlor.be
info@vlor.be

Advies op eigen initiatief

Uitgebracht door de Raad Secundair Onderwijs op 16 mei 2024 met eenparigheid van stemmen.

Vorbereiding:

Bevraging directeurs, leraren, clb-medewerkers, ouders en scholieren uit het buso (januari 2021- juni 2021). Verwerking en bespreking data van de bevraging dat leidde tot een intern rapport (7 september 2023)

Commissie Onderwijs aan lerenden met specifieke noden op 23 november 2023, 25 januari 2024, 22 februari 2024, 28 maart 2024, 25 april 2024 en 2 mei 2024 onder voorzitterschap van Annemie Jennes.

Inbreng van de commissie Onderwijs-Arbeidsmarkt op 20 maart 2024, de Raad Basisonderwijs op 17 april 2024, de Raad Secundair Onderwijs op 18 april 2024 en de commissie Leerlingebegeleiding op 24 april 2024.

Dossierbeheerder: Eric d'Hooghe

Inhoud

1	Situering.....	2
2	Beleidsaanbevelingen.....	3
2.1	Regelgeving structureren.....	3
2.2	Flexibiliteit bij overgangen binnen buso vergroten.....	4
2.3	Perceptie over het buso verbeteren.....	4
2.4	Bijkomend onderzoek naar tendensen in het buso stimuleren.....	5
3	Voorstel tot nieuwe structuur secundair onderwijs.....	6
3.1	Waarom een nieuwe structuur?.....	6
3.2	Algemene schematische voorstelling.....	8
3.3	De nieuwe structuur van het buso per finaliteit.....	9
3.4	Gemeenschappelijke taal en doelenkaders nastreven.....	22
4	Rol en verantwoordelijkheid klassenraad en CLB in de onderwijsloopbaan.....	23
5	Gevolgen voor actoren buiten het buso.....	25
5.1	Arbeidsmarkt.....	25
5.2	Actoren buiten onderwijs en hun impact op buitengewoon onderwijs.....	26
5.3	De lerarenopleiding.....	26
	Afkortingen.....	27
	Bronnen.....	28

1 Situering

In de aanloop naar het decreet Leersteun en in het kader van het toen nog geldende M-decreet en de modernisering van het secundair onderwijs, hield de Vlaamse Onderwijsraad in de loop van 2021 een bevraging over het buitengewoon secundair onderwijs (buso). Het doel was om bij alle betrokken actoren af te toetsen in welke mate de geldende regelgeving tegemoetkwam aan de effectieve noden. De bevroegde actoren waren directeurs, leraren en zorgactoren in het buitengewoon secundair onderwijs, CLB-medewerkers, ouders en scholieren. De bevraging peilde niet enkel naar de sterktes en zwaktes van de toen geldende regelgeving. De respondenten konden ook mogelijke oplossingen aanreiken voor wat ze als een probleem of tekort zagen.

De respons overtrof de verwachtingen. De verwerking resulteerde in een intern rapport dat als extra informatiebron kan dienen voor verder advieswerk. Gezien de verschillen in aangeleverde data, kon er geen sluitend wetenschappelijk rapport uitgebracht worden, maar de tendensen waren zeer duidelijk en gezien het aantal respondenten, bijna 1300, zeker relevant en representatief. De respondenten dekten ook het volledige landschap van het buso, waardoor we een betrouwbaar beeld kregen van algemene trends. De analyse van de antwoorden bracht ons tot vijf hoofdthema's waarover de meeste vragen en suggesties kwamen en die ook de inhoud van het intern rapport bepaalden:

- 1 transities van leerlingen
- 2 flexibele trajecten en de 'muren' tussen de opleidingsvormen
- 3 attestering
- 4 certificering
- 5 afstemming buso – arbeidsmarkt

Het was opvallend dat zowel in de antwoorden van de onderwijsactoren als van ouders en leerlingen deze vijf thema's naar boven kwamen.

Intussen kon de Vlaamse Onderwijsraad de aangeleverde data toetsen aan het decreet Leersteun en werd er in kaart gebracht waar er nog steeds onvoldoende tegemoet gekomen wordt aan de aangegeven knelpunten.

Dat mondde uit in zeven richtingaanwijzers voor een advies dat voeding wil geven aan een nieuwe structuur voor het buitengewoon secundair onderwijs, zonder de weg naar inclusie te verlaten:

- 1 De focus van dit advies ligt, gezien de focus van de bevraging, op het buitengewoon secundair onderwijs. Dat sluit echter niet uit dat er heel wat raakpunten zijn maar ook consequenties voor het (buitengewoon) basisonderwijs, het gewoon secundair onderwijs, het hoger en volwassenenonderwijs en/of de arbeidsmarkt.
- 2 We streven naar een herwaardering van buitengewoon secundair onderwijs binnen het uitbouwen van een onderwijscontinuüm voor alle leerlingen.
- 3 We hanteren een breed perspectief, dat niet noodzakelijk resulteert in een vraag naar extra middelen. De middelen zouden dan eerder op een andere manier ingezet moeten worden. Dat neemt niet weg dat in de toekomst, afhankelijk van het eindresultaat, een vraag naar extra middelen nodig kan zijn.
- 4 We moeten nadenken over een nieuw 'gebouw', een nieuwe structuur van het onderwijs, waarbij we ook kijken buiten onderwijs. Denk aan de arbeidsmarkt/maatwerkbedrijven en het beleidsdomein Welzijn, Volksgezondheid en Gezin en de invloed van die actoren op het buitengewoon secundair onderwijs. Ook de huidige diversiteit in de klas en de opleidingsvormen zullen daar op inspelen.

- 5 De finaliteiten van de opleidingsvormen moeten we durven herbekijken. Die zijn intussen achterhaald. Bovendien wordt de opleidingsvorm op zeer jonge leeftijd bepaald en zijn de mogelijkheden beperkt om te kunnen schakelen doorheen de opleidingstijd van de leerling.
- 6 Er is nood aan meer flexibiliteit voor leertrajecten doorheen de opleidingsvormen.
- 7 We moeten de mogelijke gevolgen van een nieuwe invulling van buso op de arbeidsmarkt, op welzijn en zorg en op de lerarenopleiding in het achterhoofd houden.

Met dit advies wil de Vlaamse Onderwijsraad de rol uitklaren van het buitengewoon secundair onderwijs in het inclusieverhaal vanuit de huidige noden van de werkvloer, de ouders en de scholieren.

Focus op buitengewoon secundair onderwijs

Zoals hierboven aangegeven, *adviseren* we enkel over wat specifiek voor het buso geldt. Daarnaast *benoemen* we ook wat implicaties heeft voor het buitengewoon basisonderwijs of het gewoon onderwijs, zonder daar een advies aan te koppelen.

De Vlaamse Onderwijsraad heeft al meermaals de vraag gesteld wat de plaats van het buitengewoon secundair onderwijs was in de huidige modernisering en dat we dat, samen met het gewoon secundair onderwijs als één geheel moeten zien.¹ We willen hierbij een eerste stap in dat denkproces doen.

We leggen de focus niet op het negatieve of op knelpunten maar eerder op positieve voorstellen met draagvlak vanuit de bevraging. Die kunnen een inspiratie zijn in het denkproces over de toekomst en de plaats van het buitengewoon secundair onderwijs.

Naast enkele beleidsaanbevelingen ligt de nadruk van dit advies op een voorstel voor een aangepaste structuur voor het buitengewoon secundair onderwijs. Het is een voorstel dat tot nadenken moet stemmen, wil aanzetten tot overleg en zou moeten leiden naar een nieuw, meer inclusief onderwijslandschap.

Daarvoor zullen alle onderwijsniveaus samen aan de slag moeten. We willen met dit advies alvast een aanzet geven voor het buitengewoon secundair onderwijs.

2 Beleidsaanbevelingen

2.1 Regelgeving structureren

De respons die we ontvingen bij de bevraging van het werkveld, deed ons concluderen dat de verspreiding van de regelgeving voor buitengewoon secundair onderwijs zorgt voor onduidelijkheid. Dat zorgt voor onderbenutting van de huidige mogelijkheden. Ondanks de gerichte communicatie door zowel het beleid als de onderwijsverstrekkers, blijft het vaak zoeken naar de juiste regelgeving. Zo staat bijvoorbeeld “afstandsonderwijs” nergens vermeld in de omzendbrief “Structuur en

---

¹ Vlor, Raad Secundair Onderwijs. [Advies over de modernisering van het studieaanbod in het secundair onderwijs](#), 21 februari 2017; Vlor, Raad Secundair Onderwijs. [De modernisering van de structuur en de organisatie van het secundair onderwijs](#), 3 oktober 2017 en Vlor, Algemene Raad. [Onderwijsdoelen voor lerenden met specifieke noden](#), 24 september 2020.

organisatie van het buitengewoon onderwijs”². Je moet dan al op een andere plek gaan zoeken, nl. de omzendbrief “Interactief afstandsonderwijs in het secundair onderwijs”.³ Terwijl er in de omzendbrief “Structuur en organisatie voltijds onderwijs” wel een link staat naar de juiste omzendbrief.⁴ Het is intussen zelfs zo ingewikkeld geworden dat er fouten in de omzendbrieven sluipen.

De Vlaamse Onderwijsraad ijvert daarom voor een gecodificeerde regelgeving. Dat vraagt geen aparte regelgeving voor het buitengewoon onderwijs, maar wel dat er in de vele omzendbrieven de juiste en volledige verwijzingen staan voor het buitengewoon secundair onderwijs.

2.2 Flexibiliteit bij overgangen binnen buso vergroten

Het is nu al mogelijk om gedurende een schooljaar voor 50% de overgang te maken naar een andere opleidingsvorm. Dat is echter enkel in functie van een heroriëntering. Maar de vraag vanuit het werkveld is breder.

Praktijkvoorbeeld: een leerling met een beperking die in OV2 zit maar Algemene en sociale vorming (ASV) perfect kan volgen in een OV3, mag nu volgens de regelgeving enkel ASV volgen in een OV3 om vervolgens de keuze te maken om hetzij volledig over te stappen naar OV3 hetzij in OV2 te blijven. Gezien de voorbestemde toeleiding naar maatwerk, moet die dan in OV2 blijven. De verbreding die men vanuit de bevraging voor ogen heeft, is dat die leerling gedurende een volledige schoolloopbaan ASV kan volgen in OV3, terwijl hij verbonden blijft aan OV2.

De Vlaamse Onderwijsraad vraagt een grotere flexibilisering tussen de huidige opleidingsvormen. Die kan tijdelijk zijn of slechts voor een gedeelte van het curriculum gelden. We willen die grotere flexibilisering mogelijk maken door het alternatief dat we voorstellen voor de huidige opleidingsvormen mét meer autonomie voor de klassenraad

Dit voorstel komt daarmee ook tegemoet aan de vaststelling dat een leerling te vroeg wordt vastgezet in een opleidingsvorm en zo beperkt wordt in de mogelijkheden om nog te groeien tijdens de onderwijsloopbaan.

Een mogelijk bijkomend positief effect van die grotere flexibilisering is dat het ook mogelijkheden biedt om beter om te gaan met de grotere diversiteit binnen elke klasgroep. Scholen kunnen sneller schakelen om bepaalde ontwikkelingsdoelen op een andere manier aan te pakken.

2.3 Perceptie over het buso verbeteren

Een veel weerkerend euvel bij de bevraging was de perceptie over buitengewoon secundair onderwijs, iets waar het buitengewoon basisonderwijs ook mee te kampen heeft. Die negatieve perceptie zien we zowel vanuit de ouders, de arbeidsmarkt als vanuit het gewoon onderwijs. Maar

---

² [Omszendbrief SO/2011/03/BuSO van 15/08/2011 \(gewijzigd op 20/02/2024\). Structuur en organisatie van het buitengewoon secundair onderwijs. 20 februari 2024.](#)

³ [Omszendbrief SO/2023/01 van 07/06/2023 \(gewijzigd op 12/07/2023\). Interactief afstandsonderwijs in het secundair onderwijs. 12 juli 2023.](#)

⁴ [Omszendbrief SO 64 van 25/06/1999 \(gewijzigd op 20/02/2024\). Structuur en organisatie van het voltijds secundair onderwijs. 20 februari 2024.](#)

volgens de bevraging is dat ook merkbaar binnen het buitengewoon secundair onderwijs zelf, waar de vier opleidingsvormen vaak als subonderdelen van de “waterval” gezien worden.

De Vlaamse Onderwijsraad vraagt meer inspanningen, zowel van de samenleving als specifiek van scholen gewoon onderwijs en van de arbeidsmarkt om werk te maken van een realistische perceptie over het buitengewoon secundair onderwijs. Met het voorstel van een nieuwe structuur voor het buitengewoon onderwijs wil de raad ook bijdragen aan die perceptie. De gelijkschakeling met het gewoon secundair onderwijs wat betreft het gradensysteem, het vertrekken vanuit finaliteiten en de flexibiliteit daarin en ook de getrapte inclusie en de tijdelijke uitvalsbasis, gedeeld door buso en gewoon so, kunnen al zorgen voor een opwaardering en een meer logisch inzicht in het buitengewoon secundair onderwijs, gezien de beter gefaciliteerde schakelbaarheid tussen gewoon en buitengewoon secundair onderwijs.

2.4 Bijkomend onderzoek naar tendensen in het buso stimuleren

In ons denkproces over een nieuwe structuur voor het buitengewoon secundair onderwijs, stootten we regelmatig op een gebrek aan informatie. De Vlaamse Onderwijsraad vindt het een goede zaak dat het buitengewoon onderwijs meegenomen wordt in de themazetting van OBPWO. Toch zien we nog enkele thema's die bijkomend onderzoek vragen met het oog op een inclusief onderwijslandschap.

- *Wat heeft het M-decreet precies teweeggebracht?* Is er al een evaluatie gevraagd naar wat bijvoorbeeld de impact is van type 9 in alle opleidingsvormen? Op dat vlak kijken we ook uit naar de resultaten van de OBPWO-onderzoeken “Analyse van mechanismen voor de toeleiding naar type 9 en de realisatie van kwaliteitsvol onderwijs op maat van leerlingen met oriëntering naar type 9” en “Analyse van mechanismen voor de toeleiding naar type 2 en de realisatie van kwaliteitsvol onderwijs op maat van leerlingen met oriëntering naar type 2”.⁵
- *Welke omkadering is er minimaal nodig bij welk type?* We hanteren nog steeds omkaderingsnormen van enkele decennia geleden. Intussen zijn heel wat doelgroepen, zoals type 2, enorm geëvolueerd.
- *Wat met leerlingen OV4 met normale tot hoge intelligentie die omwille van chronische mentale problematieken toch het gemeenschappelijk curriculum niet aankunnen?* Op dit moment vallen die leerlingen terug op OV1, waar ze eigenlijk niet thuishoren. Met ons voorstel van graduele opbouw, waarin ook plaats is voor een tijdelijke uitvalsbasis, kunnen we deze groep wel beperken maar voor een kleine groep zal nog steeds een oplossing gezocht moeten worden met zicht op gepast onderwijs of een certificering. Het is belangrijk om die groep in beeld te krijgen. Welke profielen zitten daar en voor welke moeten we zorgen dat er meer aanbod en flexibiliteit is? Ook nu zitten er leerlingen in OV1 die in OV4 zouden moeten kunnen blijven mits meer flexibiliteit en ondersteuning.
- *Leerlingenstromen in het buitengewoon onderwijs in kaart brengen.* We hebben geen zicht op welke attestwijzigingen leerlingen ondergaan tijdens hun onderwijsloopbaan of waar leerlingen terechtkomen.
  - Zo zien we bijvoorbeeld in OV2, ondanks het groot aantal inschrijvingen, capaciteitsproblemen en wachtlijsten, een significante daling van het aantal leerlingen gedurende de onderwijsloopbaan, waarvan we ook niet weten waar die leerlingen precies terechtkomen⁶.

⁵ Vlaamse Overheid (z.d.). [Onderwijskundig beleids- en praktijkgericht wetenschappelijk onderzoek \(OBPWO\)](#).

⁶ [Workbook: Dataloop Inschrijvingen Leerplicht \(tableau.com\)](#). Geraadpleegd op 14 maart 2024.

<i>Evolutie leerlingenaantallen</i>	'15-'16	'22-'23	Daling/stijging
OV2 type 2	2570	2026	- 554
OV2 type 9	81	518	+ 437
Totaal OV2	3134	2866	- 268

- In OV4 zien we nu een ongekwalificeerde uitstroom van 28,3 %.⁷ Zitten die leerlingen daar dan wel op de juiste plaats? We streven daar het gemeenschappelijk curriculum na en voor bijna een derde van de leerlingen lukt dat niet.

De Vlaamse Onderwijsraad is vragende partij voor meer onderzoek over tendensen in het buitengewoon secundair onderwijs. Daarnaast hecht de raad ook belang aan opvolging en monitoring, zoals het ook in het decreet Leersteun wordt vermeld.⁸ Dat moet ervoor zorgen dat we in de toekomst niet enkel werken met een louter theoretisch model maar met een model dat kan bijgestuurd worden.

3 Voorstel tot nieuwe structuur secundair onderwijs

3.1 Waarom een nieuwe structuur?

Om tegemoet te komen aan de aangehaalde bezorgdheden bij de beleidsaanbevelingen maar ook aan de knelpunten en oplossingen die uit de bevraging naar boven kwamen, stelt de raad een nieuwe structuur voor het buitengewoon secundair onderwijs (buso) voor.

De Vlaamse Onderwijsraad wil in de eerste plaats een aanzet geven voor een model van het buitengewoon secundair onderwijs, zonder de weg naar inclusie uit het oog te verliezen.

Om stappen te zetten naar een meer inclusief onderwijs vanuit het huidige buso moeten we rigide opleidingsvormen verlaten. Zo kunnen we de weg banen naar een algemeen inclusiever onderwijs. De huidige opleidingsvormen houden een sterke segregatie van de leerlingen in stand, wat niet is afgestemd op de huidige maatschappij en arbeidssituatie. Denk maar aan de transitie van beschutte werkplaats naar maatwerk, modernisering van opleidingen op basis van beroepskwalificaties en de technologische vooruitgang, vooral AI-gestuurd (de vierde technologische revolutie). Dat vraagt een aangepaste structuur van ons buso-systeem zodat jongeren op een correcte, kansrijke manier voorbereid worden op het verder leven en werken.

Momenteel lopen de buso-scholen vast op leerlingtrajecten op basis van rigide opleidingsvormen en ingewikkelde regelgeving.⁹ Daardoor is de roep naar extra handen en middelen steeds nadrukkelijker aanwezig. Ook de invoering van type BA en type 9 met het M-decreet heeft heel wat impact gehad op de onderwijsorganisatie en het aanbod in het buitengewoon onderwijs ([zie 2.4](#)).

We kijken met een ruime blik naar aanpassingen binnen buso. Zo kan een herschikking van de [structuur een meer aangepaste ondersteuning en financiering bieden op maat van hedendaagse](#) noden. Het

⁷ [Workbook: Dataloep VSV \(vlaanderen.be\)](#). Geraadpleegd op 14 maart 2024.

⁸ Vlaamse Overheid. Omzendbrief NO/2023/01 van 5 mei 2023. Besluit van de Vlaamse Regering tot uitvoering van het decreet over leersteun. 5 mei 2023.

⁹ We gaan in dit advies niet dieper in op de typeringingen omdat dat het volledige buitengewoon onderwijs aanbelangt en niet enkel buso.

buitengewoon secundair onderwijs kempt immers, net als het gewoon onderwijs, met lerarentekorten, investeringsnoden in infrastructuur en dagelijkse werkingskosten.

De modernisering en het leersteundecreet zijn momenteel de leidraad voor het buso om richting te geven aan een doorlopend onderwijsaanbod. De Vlaamse Onderwijsraad pleit voor een herdefiniëring van de opleidingsvormen in functie van de actuele wijzigingen en van de onderwijssituatie. Zo kan doorlopend onderwijs vorm krijgen en kunnen scholen, leerlingen en ouders op een transparante wijze keuzes maken op het geschikte moment in de schoolloopbaan in functie van maatschappelijke noden en de arbeidsmarkt.

Ons voorstel, waarin we van de vier huidige opleidingsvormen naar drie finaliteiten overgaan, maakt de connectie met het gewoon onderwijs helder, geeft de plaats van het huidige buso weer in het onderwijslandschap en maakt plaats voor een doorlopend onderwijsaanbod op termijn, waarbij de twee huidige gescheiden onderwijswerelden plaats maken voor één onderwijsveld.

We vertrekken in ons voorstel daarom ook vanuit een zesjarige structuur, parallel aan de structuur van het gewoon so, wat schakelen tussen beide onderwijswerelden bevordert. Die zesjarige structuur betekent niet dat de onderwijsloopbaan van de leerling in het buso zes jaar hoeft te duren. Leerlingen uit het gewoon of buitengewoon basisonderwijs kunnen immers ook op 13 jaar instromen in de eerste graad buso en het traject in die eerste graad verkort afleggen.

Leerlingen die in deze nieuwe structuur zonder getuigschrift basisonderwijs instromen in de eerste graad buso op 12 à 13 jaar krijgen hier, net zoals in de B-stroom van het gewoon onderwijs, de kans om het getuigschrift basisonderwijs te behalen. Dat is al zo in het huidige OV4, maar we breiden dat in ons voorstel uit naar de “Arbeidsmarkt medewerker/Medewerker”-finaliteit (het huidige OV2 en OV3). Het moet zelfs mogelijk zijn om dat getuigschrift nog later uit te reiken. Daarnaast moet men in het buso ook kunnen blijven beoordelen of een leerling gebaat is bij een extra jaar basisonderwijs om daarna over te kunnen stappen naar een eerste leerjaar B in het gewoon so.

Binnen deze herdefiniëring kunnen zowel het huidige gewoon en buitengewoon secundair onderwijs in de nabije toekomst elk hun rol opnemen in functie van arbeids- en maatschappelijke participatie.

Ons voorstel houdt ook in dat er in het buitengewoon secundair onderwijs nadruk blijft gelegd worden op gespecialiseerde zorg doorheen alle finaliteiten, op leren en op participeren aan de maatschappij.

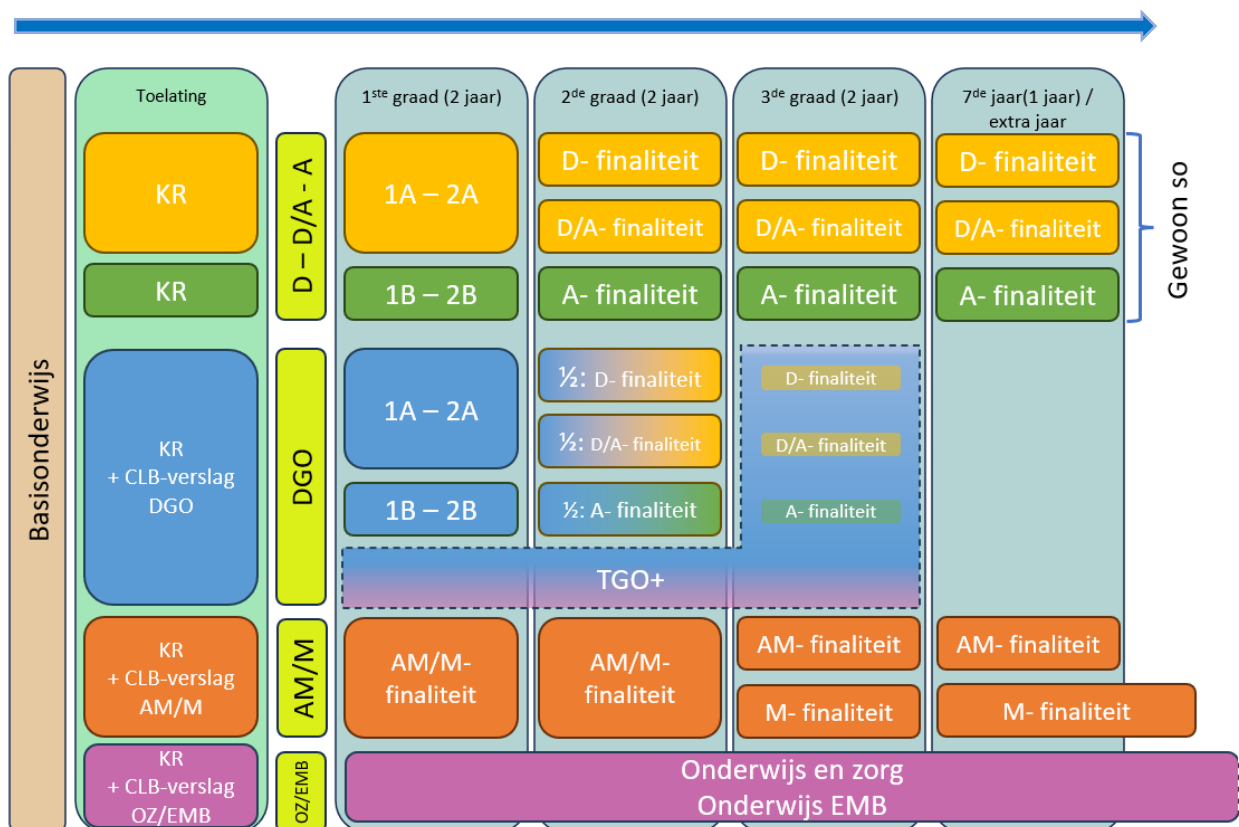
We blijven in elk geval de lat hoog leggen en voor alle leerlingen het maximale nastreven. Dit nieuwe structuurvoorstel mag in geen geval een valkuil worden of een pervers effect van de flexibiliteit teweegbrengen.

3.2 Algemene schematische voorstelling

Leeswijzer

- Het is belangrijk om het model van links naar rechts te bekijken. Er zit namelijk geen verticale hiërarchie in het model, noch een vaste volgorde in de verschillende finaliteiten.
- Bovenaan wordt het gewoon secundair onderwijs weergegeven om de parallele structuur te verduidelijken.
- Daaronder volgt het voorstel voor het buso met de drie finaliteiten.
- Het model beoogt een grotere flexibiliteit en tijdelijke uitvalsbasisen, beide zonder verslagwijziging en niet vanuit heroriëntering maar vanuit de specifieke onderwijsbehoeften (SOB) van de leerling.
- De kaders die eindigen op een stippellijn zijn niet echt begrensd. Leerlingen kunnen daar langer verblijven dan wat de leerplicht voorschrijft.
- De TGO+ is geen aparte finaliteit maar een *tijdelijke* uitvalsbasis voor een bepaalde leerlingengroep die verder in het advies nog besproken wordt.
- De nieuwe benamingen en afkortingen zijn momenteel werktitels. We proberen daarmee de vlag de lading te laten dekken. Uiteraard zullen die nog veranderen, niet in het minst om verwarring met reeds bestaande benamingen te voorkomen.

KR: klassenraad

D = doorstroomfinaliteit - D/A = doorstroom- en arbeidsmarktfinaliteit - A = Arbeidsmarktfinaliteit

DGO = Doorstroom met gespecialiseerde ondersteuning - TGO+ = Tijdelijke gespecialiseerde ondersteuning plus

AM = Arbeidsmarkt medewerker - M = Medewerker

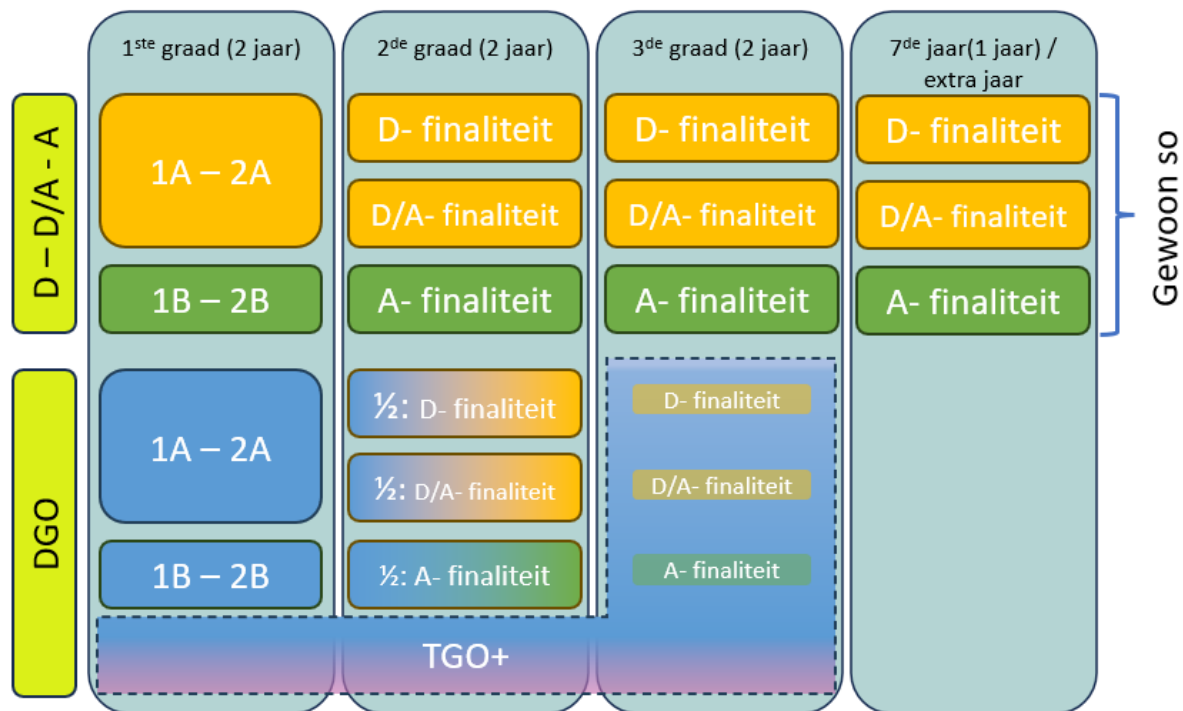
OZ = Onderwijs en zorg - EMB = (leerlingen met een) ernstige meervoudige beperking

3.3 De nieuwe structuur van het buso per finaliteit

3.3.1 Doorstroom met gespecialiseerde ondersteuning (DGO-finaliteit)

(vertrekt vanuit het huidige OV4)

Algemeen

Deze finaliteit vertrekt vanuit de huidige OV4. We vertrekken vanuit een driegradensysteem met minder rigide opbouw. Die rigiditeit is ontstaan door de bewegingen die we, vooral voor type 9, zagen na de invoering van het M-decreet.

Als je denkt aan verder studeren na het buso of de stap te zetten naar de reguliere arbeidsmarkt, hoeft dat geen vijf- of zesjarige cyclus in het buso te betekenen. We kunnen ons daar toespitsen op heroriëntatie naar het gewoon so.

Deze nieuwe structuur heeft als uitgangspunt op gradueel op te bouwen naar volledige inclusie in de derde graad, waarbij er in de eerste graad tijdelijke lesbijwoning mogelijk is in het gewoon so, in de tweede graad gaat het om een verder gestimuleerde, bij voorkeur halftijdse, lesbijwoning om tenslotte te streven naar volledige lesbijwoning in de derde graad van het gewoon secundair onderwijs.¹⁰

We merken vanuit onze bevraging dat er al enkele jaren, ook na het leersteundecreet, heel wat leerlingen van OV4, vooral type 9, naar OV1 worden verwezen. Het gaat dan om leerlingen die het gemeenschappelijk curriculum (tijdelijk) niet aankunnen en waarvoor ze een vangnet zoeken in het

¹⁰ De Vlor is zich ervan bewust dat er steeds leerlingen zullen zijn die deze overstap naar volledige inclusie niet volledig kunnen maken. Om die groep in beeld te krijgen vragen we bijkomend onderzoek (zie 2.4). Als we die groep volledig in kaart krijgen, kunnen we op maat van die resultaten verder adviseren.

buso, in dit geval OV1, die eigenlijk niet voor die doelgroep bedoeld is. Vanuit de bevroegde actoren wordt aangegeven dat dit binnen buso een watervaleffect doet ontstaan.

Voor die leerlingen voorzien we in het voorstel een uitvalsbasis binnen DGO, waar ze al zitten, in de vorm van Tijdelijk Gespecialiseerde Ondersteuning plus TGO+). Onder andere omtrent deze leerlingengroepen vragen we het beleid om verder onderzoek te stimuleren. (zie 2.4)

	2015-2016	2022-2023	Stijging/daling	
OV1 Type 2	2993	3546	+ 553	+ 18,48%
OV1 Type 3	138	286	+ 148	+ 107,25%
OV1 Type 4	948	706	- 242	- 24,53%
OV1 Type 6	198	226	+ 28	+ 14,14%
OV1 Type 7	218	76	- 142	- 65,14%
OV1 Type 9	144	1149	+ 1005	+ 697,91%
Totaal OV1	4639	5989	+ 1350	+29,10%

Evolutie aantal inschrijvingen in OV1 per type¹¹

Bovenstaande cijfers geven geen oordeel of het om een al dan niet gegronde verwijzing gaat. Maar het geeft toch weer in welke mate het aantal type 9-leerlingen is toegenomen in OV1.

Als je de leerlingen de nodige ondersteuning geeft in de eerste graad buso, kan je die niet zomaar laten integreren in de tweede graad gewoon so. Vandaar het idee om die leerlingen daar de kans te geven om deeltijds de lessen bij te wonen met de nodige omkadering van het buso.

Voor die deeltijdse lesbijwoningen zullen sommige leerlingen wel extra gecoacht moeten worden op vlak van mobiliteit (zich verplaatsen van de ene naar de andere school of campus). Het is uiteraard gemakkelijker die lesbijwoningen te organiseren op één campus maar dat mag geen voorwaarde zijn.

Het decreet leersteun, dat sinds september 2023 van kracht is, wil het gewoon en buitengewoon onderwijs dicht bij elkaar brengen. Daarnaast is de samenwerking tussen de buso-school en de school gewoon so een verderzetting van de huidige regelgeving wat betreft de oprichtingsvoorwaarden voor OV4. Scholen voor buitengewoon onderwijs moeten systematisch werken aan de mogelijkheid tot terugkeer naar het gewoon onderwijs.

Het decreet maakt deeltijdse lesbijwoning mogelijk in een school gewoon secundair onderwijs, beperkt tot maximaal 50% op schooljaarbasis en jaarlijks verlengbaar. De leerling blijft in die periode ingeschreven in de buso-school. Daarnaast kan die ook eenmalig, gedurende maximum twee schooljaren de lessen voltijds bijwonen in het gewoon secundair onderwijs, met het oog op een overstap naar het gewoon voltijds onderwijs.¹²

We streven in de derde graad naar een inclusief systeem. Verder onderzoek naar deze doelgroep zal moeten uitwijzen op welke manier dit verder uitgerold kan worden. Daarvoor hebben we meer zicht nodig op de huidige leerlingstromen.

¹¹ [Workbook: Dataloep Inschrijvingen Leerplicht \(tableau.com\)](#). Geraadpleegd op 6 mei 2024.

¹² Omzendbrief SO/2011/03/BuSO van 15/08/2011 (gewijzigd op 20/02/2024). Structuur en organisatie van het buitengewoon secundair onderwijs. 20 februari 2024.

Op het vlak van onderwijsloopbaankeuzes kan dit model meer perspectieven bieden dan nu het geval is in het buso, gezien de toegenomen mogelijkheid aan de te volgen studierichtingen. Dat kunnen we opmaken vanuit volgende vaststellingen:

- OV4 zoals nu georganiseerd, werkt discriminerend naar het mogelijk aanbod voor OV4 leerlingen (de helft van het aanbod wordt niet ingericht).
- Minder dan de helft van de OV4-scholen richten nu, weliswaar succesvol, een 3de graad in.

		Aantal mogelijk in te richten opleidingen	Niet ingericht gewoon secundair	niet ingericht OV4
2de graad	D/A	33	1	21
	D	21	0	12
	A	24	1	11
3de graad	D/A	53	0	38
	D	35	0	23
	A	51	0	33

*Aangeboden opleidingen secundair (schooljaar 2023-2024)*¹³

We zien dat meer dan 50% van de mogelijke studierichtingen op dit moment niet ingericht wordt in OV4, zowel in de 2de graad als in de 3de graad, en in de drie finaliteiten. Door de lesbijwoning in de 2de graad en het faciliteren van inclusie in de 3de graad, kunnen we alle mogelijke studierichtingen (dubbel zoveel dan wat nu het geval is) beschikbaar maken voor leerlingen OV4, uiteraard met terugvalbasis in TGO+ indien tegemoetgekomen moet worden aan de extra noden van de leerling.

Totaal aantal scholen OV4	98
Aantal scholen OV4 met 3de graad	40
Aantal scholen OV4 T5	23

*Aantal OV4 scholen (schooljaar 2023-2024)*¹⁴

Uit bovenstaande cijfergegevens blijkt dat op dit moment 60 % van de OV4-scholen geen 3de graad inricht. Van de 40 % die dat wel doet, hebben we nog niet meegenomen hoeveel scholen die 3de graad al voor 100% in een klas gewoon onderwijs 3de graad inrichten, zoals in een campusmodel. We hebben hier ook geen rekening gehouden met het aantal vestigingsplaatsen per school.

Dit voorstel gaat vooral over de brede types, voor leerlingen die nood hebben aan handicapspecifieke/medische zorg waardoor het participeren aan gewoon onderwijs moeilijker verloopt. Er wordt op een flexibele manier omgegaan met de mate van participatie. We streven naar kwaliteitsvol onderwijs met de nodige ondersteuning voor elke leerling.

Het traject dat we hier voorstellen kan ook flexibeler ingevuld worden. Bijvoorbeeld voor leerlingen met een gemiddelde tot hoge intelligentie maar waarbij de medische zorg zo intensief is dat de structuur op een andere manier flexibel moet gemaakt worden.

¹³ https://www.ondwskiezer.be/v2/secundair/sec_buso_ov4.php. Geraadpleegd op 10 maart 2024.

¹⁴ Data verkregen van het datateam van Onderwijskiezer.be.

De organisatie van DGO werd geïnspireerd door die van het type 5-onderwijs:

- De leerling blijft ingeschreven in de thuisschool, die ook verantwoordelijk blijft voor de leerling. In de eerste twee graden is dat de buso-school en in de derde graad de school gewoon so (of de buso-school indien een volledig schooljaar in TGO+).
- Bij een tijdelijke overgang naar TGO+ zal de buso-school ook gedurende die periode de verantwoordelijkheid overnemen (zie verder bij TGO+).

Het DGO per graad

We benadrukken dat de huidige regelgeving over lesbijwoning in en overgangen van individuele leerlingen naar het gewoon secundair onderwijs vanuit OV4 hier in stand blijft.¹⁵ Daarnaast geven we nog graadsgebonden voorstellen die een graduele weg naar inclusie meer mogelijk moeten maken:

- **Eerste graad:** de leerling kan 100% in de buso-school les volgen. Deeltijdse lesbijwoning tot maximaal 50% in gewoon so wordt gestimuleerd, naast de huidige regelgeving i.v.m. de mogelijkheid tot voltijdse lesbijwoning.
- **Tweede graad:** we streven ernaar dat de leerling voor de helft van de tijd de les kan bijwonen in het gewoon onderwijs.
- **Derde graad:** we streven naar volledige de lesbijwoning in het gewoon so
- Leerlingen die het gemeenschappelijk curriculum tijdelijk niet aankunnen in DGO kunnen terecht in TGO+, los van of het omwille van halftijdse of voltijdse lesbijwoning is of omwille van tijdelijke psychische of andere problemen, maar steeds met de intentie van terugkeer naar DGO.

DGO - Eerste graad

Tijdens de eerste graad kan een leerling in de DGO-finaliteit voltijds les volgen in het buso. Via de mogelijkheid tot lesbijwoning in het gewoon secundair onderwijs (in ons voorstel maximum voor 50%, naast wat de huidige regelgeving mogelijk maakt voor voltijdse lesbijwoning) kan de leerling proeven van een inclusief traject. Dat zorgt ervoor dat leerlingen vaardiger worden in deelnemen aan het gewoon onderwijs. Zij worden daarbij ondersteund vanuit de omkadering van het buitengewoon onderwijs.

Voor leerlingen waarbij de handicapspecifieke en/of medische zorg het moeilijker maakt om de lessen bij te wonen in het gewoon secundair onderwijs, zoekt het schoolteam actief naar een hogere participatie van deze leerlingen. Vanuit de doelen die voor de leerling prioritair zijn, wordt dan een traject opgesteld.

- De leerling heeft het recht om voltijds les te volgen in buso met de mogelijkheid tot lesbijwoning in gewoon so, maximum halftijds
- De ondersteuning komt vanuit de omkadering buitengewoon onderwijs. Er zal hier wel nagedacht moeten worden over de verdeling van de middelen.

---

¹⁵ Omzendbrief SO/2011/03/BuSO van 15/08/2011 (gewijzigd op 20/02/2024). Structuur en organisatie van het buitengewoon secundair onderwijs. 20 februari 2024.

DGO - Tweede graad

In de tweede graad buitengewoon onderwijs DGO-finaliteit werkt men toe naar inclusie door het streven naar halftijdse lesbijwoning in het gewoon so. De manier waarop dat gebeurt, is afhankelijk van de specifieke onderwijsbehoeften van de leerling. Elk traject naar die lesbijwoning is een traject op maat dat flexibel wordt ingezet en bijgestuurd wanneer nodig.

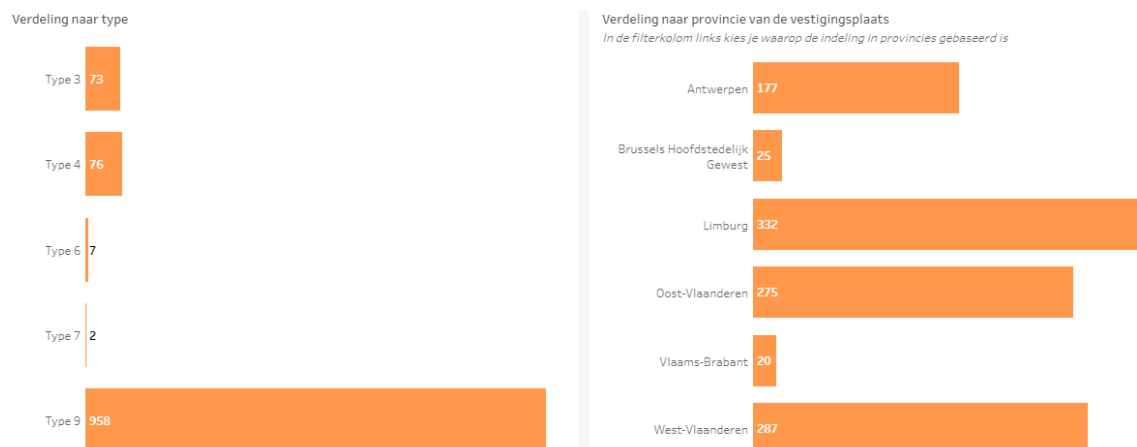
Vanuit het buitengewoon secundair onderwijs wordt maximaal gefocust op de ondersteuning van de leerlingen op hun pad naar inclusie in het gewoon onderwijs, waarbij zowel wordt ingezet op leren leren als op participeren. De school buitengewoon secundair onderwijs wordt hierbij, naast de “thuischool”, eveneens een dienstverlening binnen het regulier onderwijs.

Voor de leerlingen die DGO tijdelijk niet aankunnen, voorzien we een terugvalbasis in de vorm van TGO+ (zie verder voor TGO+).

- We streven, in het kader van de weg naar inclusie, naar een minimaal halftijdse lesbijwoning in het gewoon so op maat van de leerling, afhankelijk van de individuele onderwijsbehoeften.
- Het buitengewoon so wordt omgevormd tot een dienstverlening binnen het regulier onderwijs
- Er is een flexibele ondersteuning op basis van de specifieke onderwijsbehoeften van elke leerling.
- Er is een terugvalbasis voorzien in de vorm van TGO+ voor die leerlingen die DGO tijdelijk niet aankunnen.

DGO - Derde graad

In de derde graad streven we ernaar om de leerlingen volledig de lessen bij te laten wonen in het gewoon secundair onderwijs. De ondersteuning die zij nodig hebben om een inclusief traject te kunnen lopen, gebeurt nu via de leersteuncentra gekoppeld aan de school gewoon secundair onderwijs. Bij overgang naar TGO+ wordt de ondersteuning voor die periode (terug) opgenomen door de buso-school (cf. huidige type 5). Een van de voordelen van dit traject is dat die leerlingengroep een keuze kan maken uit een bredere waaier aan studierichtingen. Als we deze inclusiebeweging in de derde graad nu zouden maken, gaat het in heel Vlaanderen om maximaal 1 116 leerlingen.¹⁶

Inschrijvingen OV4, schooljaar 2023-2024, teldatum 1 oktober 2023

¹⁶ [Workbook: Dataloep Inschrijvingen Leerplicht \(tableau.com\)](#), geraadpleegd op 14 maart 2024.

Indien de specifieke onderwijsbehoeften (SOB) van de leerling van die aard zijn, psychisch of medisch, dat ze niet in staat zijn om het gemeenschappelijk curriculum te realiseren, kan ook hier via een opt-out de intensieve begeleiding van TGO+ ingezet worden om zo het gemeenschappelijk curriculum verder na te streven. Voor die leerlingen is de derde graad DGO voorzien in TGO+. We vragen bijkomend onderzoek om die specifieke leerlingengroep in kaart te brengen om in een volgende fase ervoor te kunnen zorgen dat er ook voor hen meer aanbod en flexibiliteit is. ([zie 2.4](#))

Wanneer het gemeenschappelijk curriculum uiteindelijk niet haalbaar meer blijkt, ook niet in TGO+, wijzigt het verslag naar een IAC en zal een gedifferentieerde studiebekrachtiging in het gewoon so of een gepaste heroriëntering tot de mogelijkheden behoren.¹⁷

Er moet aandacht zijn om minimaal de omkadering, die nu voor die groep voorzien wordt, in buitengewoon onderwijs in de 3de graad toe te kennen aan de leersteuncentra. Zo kan die omkadering voor deze groep verdergezet worden. Als iemand na de tweede graad DGO, omkaderd door het buso, overgaat naar het gewoon onderwijs, zou dat met dezelfde omkadering moeten zijn als die ze in buso hadden. Het streefdoel blijft een zo warm mogelijke overdracht. De graduele opbouw, samen met het handelingsplanmatig werken, draagt daar zeker aan bij.

De monitoring en evaluatie van de werking van de leersteuncentra zou moeten leiden tot een netwerk van centra die beantwoorden aan wat het decreet Leersteun voorschrijft: “Alle leersteuncentra moeten beschikken over onderwijskundige expertise, handicapspecifieke expertise, inclusie-expertise en expertise op vlak van coaching. Elk leersteuncentrum moet samenwerken met het buitengewoon onderwijs en met welzijnspartners om expertise te delen en te ontwikkelen.”¹⁸

- De leerling vervolgt de onderwijsloopbaan volledig in het gewoon so, die ook de volledige verantwoordelijkheid draagt.
- Vanaf de derde graad is de leerling ingeschreven in de school gewoon so, behalve als er gebruik wordt gemaakt van de tijdelijke gespecialiseerde ondersteuning. Daar opteert de Vlaamse Onderwijsraad voor een tijdelijke dubbele inschrijving voor een redelijke verdeling en inzet van middelen. Indien een leerling in de derde graad toch gedurende een volledig schooljaar in TGO+ blijft, blijft die ook ingeschreven in de buso-school.
- Hier gebeurt de ondersteuning door de leersteuncentra (ook dat vraagt om een verschuiving van de middelen van buso).
- Er is in elke graad een terugvalbasis voorzien in de vorm van TGO+.

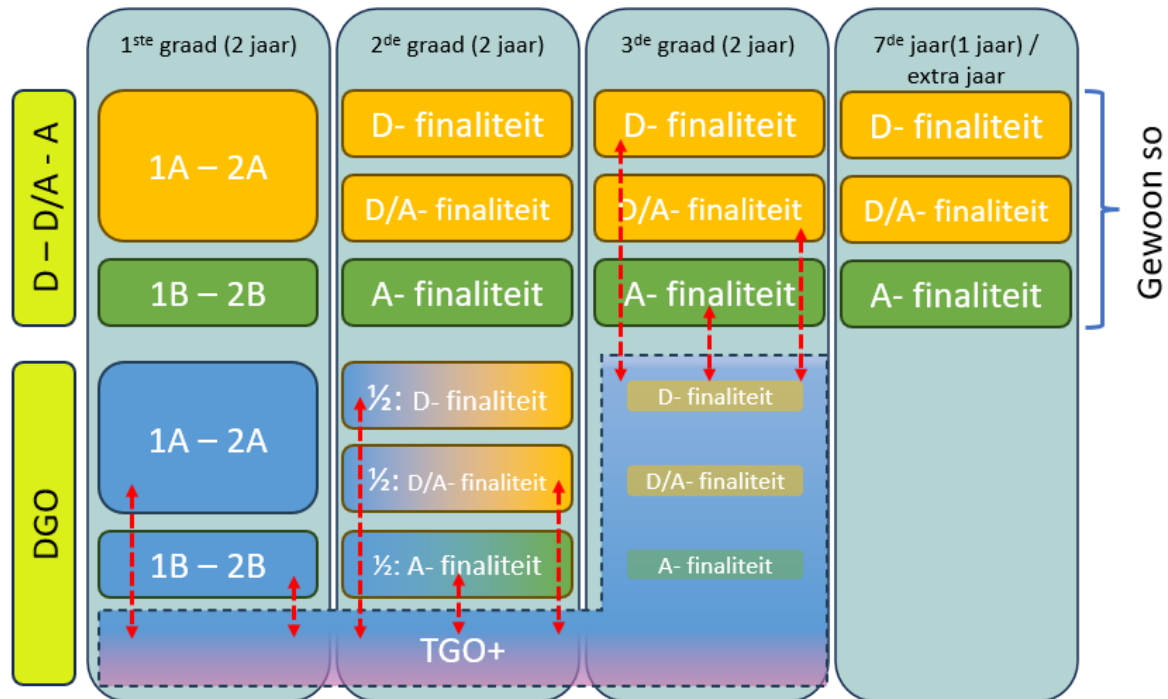
---

¹⁷ De Vlor is er zich van bewust dat er leerlingen zijn, die ondanks hun intelligentie, het gemeenschappelijk curriculum niet aankunnen vanwege het niet kunnen functioneren in het huidig aanbod en de aangeboden context. Om die groep in beeld te krijgen vragen we bijkomend onderzoek (zie 2.4). Als we die groep volledig in kaart krijgen, kunnen we op maat van die resultaten verder adviseren.

¹⁸ Omzendbrief NO/2023/01 van 5 mei 2023. Besluit van de Vlaamse Regering tot uitvoering van het decreet over leersteun. 5 mei 2023.

TGO+: Tijdelijk Gespecialiseerde Ondersteuning plus

Voor TGO+ denken we vooral aan leerlingen waarvoor er tijdelijk een verzwaring van de medische zorg nodig is en aan leerlingen met psychische problematieken die daardoor de druk van het gemeenschappelijk curriculum in DGO tijdelijk niet aankunnen. In TGO+ wordt de expertise van het gemeenschappelijk curriculum gewaarborgd, net als de huidige expertise rond zorg en welzijn voor verschillende OV4-leerlingen die via een drop-out in de huidige OV1 terecht komen. Het gaat om een groep die tijdelijk meer omkadering en flexibiliteit nodig heeft, maar wel nog steeds tot DGO behoort.¹⁹

Deze terugvalbasis geldt zowel voor leerlingen met D-, D/A- als A-finaliteit. Het zijn dan vooral die leerlingen met een gemiddelde tot hoge intelligentie maar toch het gewoon curriculum tijdelijk niet aankunnen en die ook niet gebaat zijn met een overstap naar AM/AM-finaliteit (huidige OV3) omdat ze zelf niet arbeidsmarkgericht zijn of de stages niet zouden aankunnen.

Met “tijdelijk” bedoelen we: zolang het nodig is met doorgedreven ondersteuning om naar het gemeenschappelijk curriculum toe te blijven werken en de terugkeer naar DGO te bewerkstelligen met een verwachte kans op slagen. Voor de eerder vermelde specifieke doelgroep kan het betekenen dat TGO+ een volledig schooljaar of graad kan inhouden.

De organisatie van TGO+ kunnen we vergelijken met die van type 5. De DGO-school is in TGO+ verantwoordelijk voor de leerling gedurende de periode dat die er zit. De leerling blijft ingeschreven in de thuishoofschool.

Elke DGO-school richt een TGO+ in, niet in een aparte vestiging, om tegemoet te komen aan de specifieke onderwijsbehoefte van de leerling. Dat voorkomt dat die leerling die die extra

¹⁹ Zie voetnoot 17

ondersteuning nodig heeft, niet onnodig van school hoeft te veranderen. Wat betreft omkadering moeten we hier een dubbele inschrijving overwegen, cf. het huidige type 5.

De TGO+ waarborgt de schoolloopbaan voor die leerlingen die intensieve ondersteuning nodig hebben om het gemeenschappelijk curriculum te blijven nastreven. De focus ligt dus duidelijk op (her)aansluiting van de leerling op de doorstroomgerichte ondersteuning (DGO). Vaak is het even loslaten van kwalificatiedoelen nodig om eerst te kunnen focussen op welbevinden en naar school gaan. Tijdens deze “Tijdelijk Gespecialiseerde Ondersteuning plus” wordt samen met de leerling en in afstemming met CLB een individueel pad uitgestippeld en werk gemaakt van prioritaire doelen. Om tot een gepast aanbod te komen binnen TGO+ wordt met externen samengewerkt (time out, zorgboerderij, NAFTA, MFC, ...).

Hetgeen men nu zoekt in OV1 als vangnet voor de eerdergenoemde doelgroep OV4-leerlingen moeten we borgen in TGO+, zoals expertise in problematieken, onthaasting en cognitieve uitdaging in functie van het gemeenschappelijk curriculum met de juiste curatieve expertise en zolang het nodig is om het gemeenschappelijk curriculum in beeld te houden op termijn.²⁰

Gezien de leerling tijdelijk nood heeft aan gespecialiseerde ondersteuning, wordt het CLB intens betrokken bij de inschakeling van TGO+. Op die manier kan er ook bekeken worden welke schoolexterne acties best worden ondernomen om de leerling weer optimaal te laten participeren aan onderwijs. (zie 4) Omdat de verwijzing naar TGO+ vervat zit in de handelingsplanmatige aanpak, zijn ook de ouders en de leerling steeds betrokken partij.

TGO+ heeft geen vastgelegde tijdsspanne maar zal telkens zo kort mogelijk en zo lang als nodig ingezet worden. Het is aan de school buitengewoon onderwijs die TGO+ aanbiedt om binnen het handelingsplanmatig werken, samen met de leerling, de ouders en CLB te evalueren wanneer de leerling opnieuw kan aanhaken bij DGO of overgaat naar een andere onderwijsvorm. Tijdens het verblijf van de leerling in TGO+, blijft het CLB betrokken om de leerling op te volgen en de tijdelijkheid te bewaken. (zie 4)

De leerling behoudt in de 3de graad het DGO-verslag en is daardoor toch nog verbonden aan de buso-school in TGO+. Het kan uiteindelijk blijken dat je voor die leerling moet besluiten dat het gemeenschappelijk curriculum niet haalbaar is. Dan zal een gepaste heroriëntering zich opdringen.

- TGO+ is een tijdelijke uitvalsbasis voor leerlingen die de druk van het gemeenschappelijk curriculum tijdelijk niet aankunnen ²¹
- De thuischool (buso DGO of derde graad gewoon so) blijft behouden.
- TGO+ wordt dan best op dezelfde school ingericht.
- De buso-school is in TGO+ verantwoordelijk voor de leerling. Wat betreft omkadering moeten we hier in bepaalde gevallen een dubbele inschrijving overwegen, cf. huidige type 5.
- Er moet met het CLB en indien nodig met externen samengewerkt worden (bv. time out-project, zorgboerderij, ...).

---

²⁰ Zie voetnoot 17

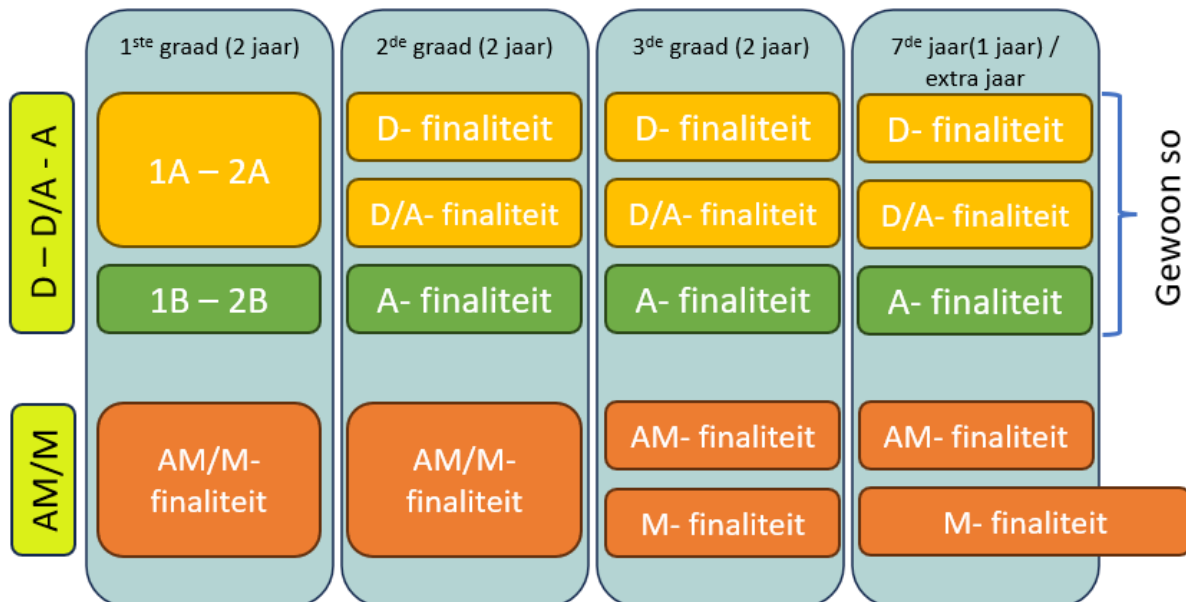
²¹ idem

Certificering DGO

De leerlingen ontvangen de certificering die hoort bij het door hen gevolgde gemeenschappelijke curriculum.

3.3.2 Arbeidsmarkt medewerker/ Medewerker (AM/M-finaliteit)

(vertrekt vanuit het huidige OV2 en OV3)

Algemeen

We brengen ook hier de opleiding naar zes jaar en drie graden i.p.v. de huidige fasen, parallel aan de structuur van het gewoon so. Op die manier wordt de schakelbaarheid tussen buso en gewoon so eenvoudiger (voordeel i.f.v inclusie). Zes jaar is een 'normaal' traject maar dat kan ook voor bepaalde leerlingen vijf jaar zijn, zoals bij instromers op 13 jaar. Het zesjarig model zorgt er wel voor dat deze doelgroep, zoals nu vaak het geval is, geen eindsprint moet leveren om zich in vijf jaar voor te bereiden op arbeids- en maatschappelijke participatie.

De doelstelling van AM/M is volwaardige maatschappelijke participatie met bijhorend maatschappelijk functioneren en betaalde arbeid.

AM/M is praktijkgericht met de nodige aandacht voor de basisvaardigheden om te voldoen aan de doelstellingen voor volwaardige maatschappelijke participatie.

Het bereidt voor op betaalde arbeid in het regulier economisch circuit of maatwerk en op vervolgonderwijs in de arbeidsmarktfinaliteit derde graad, al dan niet dual.

Het gaat hier om een opbouwend curriculum waarbij een gemeenschappelijke taal/doelenset, zoals in het gewoon onderwijs A-finaliteit maar mét het statuut van ontwikkelingsdoelen, de leidraad is voor de schoolloopbaan. Dat zorgt ervoor dat er op overgangsmomenten ook kan bekeken worden in welke mate een leerling bepaalde doelen bereikt heeft om de overstap naar het gewoon onderwijs (A-finaliteit) te kunnen ondernemen.

Met dit voorstel willen we voorkomen dat een leerling op twaalfjarige leeftijd al in een bepaalde richting betaalde arbeidsmarkt gedwongen wordt. In de brede eerste graad zullen de leerlingen bagage meekrijgen voor praktische vaardigheden en werken aan ontwikkelingsdoelen. Verder in

de onderwijsloopbaan kan je gaan kijken welke finaliteit je voor die leerling voor ogen hebt en waarop je dan gespecialiseerd kan gaan werken. Dat kan eerder richting regulier arbeidscircuit of eerder richting maatwerk zijn. Bij de overstap naar de 3de graad wordt, samen met de leerling, in het kader van het studiekeuzeprocess, bekeken welke arbeidsmarktfinaliteit het best past voor die leerling. Dit nieuw model speelt ook in op het aanleren van meer algemene arbeidscompetenties bij alle leerlingen.

Je kan voor die graduele opbouw een parallel trekken met de fasen in het huidige OV3. Daar heb je ook de observatiefase waar je kennis maakt met de verschillende sectoren. In de opleidingsfase ga je voor een bepaalde sector en maak je kennis met de verschillende beroepen die daaronder zitten. Uiteindelijk kies je pas in de kwalificatiefase voor een opleiding die naar een beroep leidt. We zien dezelfde opbouw nu per graad. Dat vraagt dus geen nieuwe modernisering. De school bepaalt dan zelf hoe breed ze gaan in hun eerste graad. Dat zal ook afhankelijk zijn van het aanbod dat ze hebben in de derde graad. Maar zo kan die opbouw ook haalbaar worden voor de huidige OV2-leerling. In de derde graad komen dan de beroepskwalificaties (BK) aan bod. Het verschil met de A-finaliteit gewoon so is dat je in AM/M een een-op-een-relatie hebt met de BK's, terwijl in de A-finaliteit gewoon so er een koppeling van BK's is.

De scholen die nu enkel OV2 of OV3 aanbieden, zullen bij de overgang naar deze nieuwe structuur in hun werkplaatsen moeten investeren of via een samenwerking of gedeelde vestigingsplaats eht aanbod uitwerken. Als je je richt op duurzaamheid, dan zal die werkplaats anders ingericht moeten worden. Zo is er een verschil tussen een opleiding voor repetitief bandwerk en een opleiding lassen. Er zijn scholen die dit nu al multifunctioneel inrichten. Maar nu er veel meer specifieke competenties gevraagd worden vanuit de arbeidsmarkt en de maatwerkbedrijven, zal men meer en meer moeten evolueren naar gemeenschappelijke les- en werkplaatsen.

We blijven ook hier de lat hoog leggen en streven voor iedereen het maximale na.

Het duaal aspect werd in dit model niet uitgewerkt. In eerste instantie moeten alle duale opleidingen er zijn om vervolgens het debat daarover verder te voeren.

- Het is een flexibele structuur van zes jaar met mogelijkheid tot verkorten of verlengen
- Er is een opdeling in drie graden naar analogie met het gewoon onderwijs
- Er wordt gewerkt met gemeenschappelijke doelenkaders met het gewoon onderwijs om een eventuele overgang naar het gewoon onderwijs A-finaliteit beter te faciliteren.
- We blijven de lat hoog leggen door in te zetten op het exploreren van interesses en het maximale na te streven.

Per graad

We benadrukken dat de huidige regelgeving over lesbijwoning in en overgangen van individuele leerlingen naar het gewoon secundair onderwijs vanuit OV2 en OV3 hier in stand blijft. Dat geldt eveneens voor de huidige mogelijkheid om met een IAC-verslag de overstap naar het gewoon secundair onderwijs A-finaliteit te maken.²²

---

²² Omzendbrief SO/2011/03/BuSO van 15/08/2011 (gewijzigd op 20/02/2024). Structuur en organisatie van het buitengewoon secundair onderwijs. 20 februari 2024.

AM/M - Eerste en tweede graad

De eerste twee graden zijn een flexibele mengvorm van het huidige OV2 en OV3. Beide doelgroepen doorlopen die eerste twee graden samen. De manier waarop dat georganiseerd wordt, volledig geïntegreerd of in niveaugroepen, is de verantwoordelijkheid van de school. Werken met niveaugroepen kan het onderscheid tussen OV2 en OV3 doen vervagen. Het verschil in arbeidscompetenties wordt dan gemaakt in de derde graad. Wat de interne expertise betreft, zien we nu ook in scholen met zowel OV2 als OV3 dat de leraren en begeleiders ook ingezet en verdeeld worden over die OV's heen, waardoor zij hun expertise voor beide doelgroepen kunnen inzetten.

De eerste graad AM/M hoeft niet in twee jaar doorlopen te worden. Instromers op 13 jaar, leerlingen die verlengd in het (buitengewoon) basisonderwijs zaten, zouden dat eventueel op één jaar kunnen voltooien. De leerling krijgt hier, net als in het eerste leerjaar B van het gewoon onderwijs, ook de mogelijkheid om alsnog het getuigschrift basisonderwijs te behalen. Dat kan ook nog in de tweede graad AM/M. Dat zou ook een oplossing kunnen bieden voor het huidige knelpunt waarbij leerlingen met een IAC-verslag voor OV3 onder druk van de ouders ten onrechte in het eerste leerjaar B terechtkomen om daar alsnog het getuigschrift basisonderwijs te behalen. Dat vraagt wel dat deze (nieuwe) mogelijkheden goed geduid worden aan ouders en leerlingen.

In principe is het systeem vergelijkbaar met het huidige OV3 met de gefaseerde opbouw, waarbij je in de eerste graad breed gaat oriënteren naar wat de leerling later gaat kiezen, en in de tweede graad, parallel met de huidige opleidingsfase, je nog niet voor een beroep kiest maar voor een sector. Het is pas in de derde graad, de huidige kwalificatiefase, dat de opsplitsing wordt gemaakt tussen arbeidsmarkt en maatwerk.

Vanuit de evolutie binnen maatwerk, waar het accent steeds meer ligt op beroepen dan op het traditionele bandwerk, kan je nu ook de huidige OV2-leerlingen eerst begeleiden in wat ze willen doen. Ook zij willen misschien binnen het maatwerk een keuze maken tussen bv. groendienst, strijkatelier of iets met elektronica. Dat kan dan ook aan bod komen tijdens de opleiding. Zo kunnen zij ook gradueel opbouwen naar een uiteindelijke keuze in de derde graad.

- De eerste twee graden zijn een flexibele mengvorm van de huidige OV2 en OV3
- De leerling krijgt de mogelijkheid om alsnog het getuigschrift basisonderwijs te behalen in de eerste of tweede graad
- Er wordt gradueel opgebouwd naar een beroepskeuze in de derde graad.

AM/M - Derde graad

Het is mogelijk om in de derde graad een opsplitsing te maken omwille van de opleidingsprofielen die moeten behaald worden in BGV en maatwerk: de AM- en M-finaliteit.

- AM: Arbeidsmarktmedewerker, werkt toe naar individueel maatwerk binnen het regulier economisch circuit tot volledig autonome tewerkstelling in het regulier economisch circuit
- M: Medewerker, werkt toe naar collectief maatwerk of individueel maatwerk binnen het regulier economisch circuit

Als de leerling 15, 16 of 17 jaar oud is, kan je gaan kijken welke finaliteit je voor die leerling voor ogen hebt en waarop je dan gespecialiseerd kan gaan werken. Het kan dan richting regulier arbeidscircuit gaan of eerder richting maatwerk.

De leerling ontvangt op achttien jaar een bepaalde studiebekrachtiging. De onderwijsloopbaan kan dan nog verlengd worden om naar een volledige studiebekrachtiging te gaan. De leerling heeft daar de regie zelf in handen (zie ook verder bij Certificering en AM - Extra jaar).

- In de derde graad kan er een opsplitsing AM- en M-finaliteit gemaakt worden
- Elke leerling moet in de derde graad een studiebekrachtiging met civiel effect kunnen behalen.

AM/M - Extra jaar

We vullen de derde graad in het structuurvoorstel ook aan met een extra jaar, dat nu ook al bestaat in buso in de volgende vormen:

- 1 In OV2 de "VOLA" (alternerend leren), een vorm van alternerend jaar.
- 2 In OV3 de integratiefase als extra jaar of ABO, met zijn complexe mogelijkheden

Dat extra jaar wordt in de nieuwe structuur behouden in functie van de doelgroep. In het model wordt het structureel gelijk getrokken met het 'zevende jaar' in het gewoon so. Zo blijft de parallel bewaard in de onderwijsloopbaan. Voor de M-finaliteit kan dat extra jaar langer dan een schooljaar duren. De inhoud en invulling is evenwel, net zoals nu al het geval is, niet gelijk:

Huidige 7de jaar gewoon so	Huidige extra jaar buso
<p><i>Se-n-Se</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Deze opleidingen zijn sterk gericht op de Arbeidsmarkt. Werkplekleren vormt een essentieel onderdeel van het programma. Het wil je mogelijkheden bevorderen, zowel richting tewerkstelling als richting hogere opleidingen. • Op het einde van de opleiding behaal je een certificaat 	<p><i>VOLA in OV2 (een vorm van alternerend jaar)</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Deze opleiding wordt deels uitgevoerd op de werkvloer, deels binnen of onder de verantwoordelijkheid van een onderwijs- of opleidingsinstelling; deze twee onderdelen beogen samen de uitvoering van één enkel opleidingsplan, zijn daarom op elkaar afgestemd en wisselen elkaar geregeld af. • Het leidt tot een beroepskwalificatie.
<p><i>3de leerjaren van de 3de graad A-finaliteit</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Dit levert je een doorgedreven specialisatie in je vakdomein en een diploma secundair onderwijs op. Het kan lineair of modulair worden georganiseerd, beiden zijn evenwaardig. • Je behaalt je diploma secundair onderwijs en/of meerdere bewijzen van deel- of beroepskwalificaties 	<p><i>Integratiefase of Alternerende Beroepsopleiding (ABO) in OV3</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Je volgt wekelijks 2 dagen les op school, aangevuld met 3 dagen werken. Als je nog geen getuigschrift van de kwalificatiefase gehaald hebt, kan de klassenraad beslissen je toch tot de integratiefase toe te laten. Daar kan je nog het getuigschrift van de opleiding of een getuigschrift van verworven competenties behalen. • Op het einde krijg je een van volgende studiebewijzen : <ul style="list-style-type: none"> - Getuigschrift ABO: als je dit met vrucht hebt doorlopen. - Attest ABO: als je dit niet met vrucht hebt doorlopen of vroegtijdig beëindigt.
<p><i>Naamloze leerjaren</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Deze algemene vorming heeft als doel je voor te bereiden op het hoger onderwijs. Er wordt minimaal 28u per week besteed aan basisvorming. • Je ontvangt op het einde een attest van regelmatige lesbijwoning 	

Over de benaming en specifieke invulling van dat extra jaar zal nog verder overleg nodig zijn na de volledige uitrol van de modernisering.

Certificering

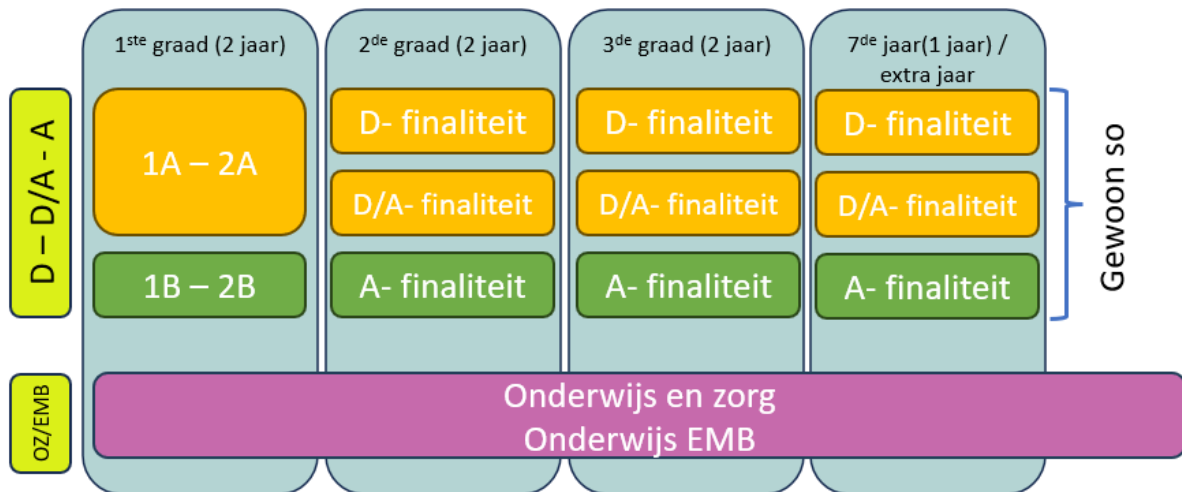
- De AM-finaliteit werkt toe naar een certificering met civiel effect op de arbeidsmarkt waarbij we de arbeidsmarkt zeer breed bekijken, van individueel maatwerk binnen het regulier economisch circuit tot volledig autonome tewerkstelling in het regulier economisch circuit.

- De M-finaliteit bereidt voor op een certificering met civiel effect voor collectief maatwerk of voor individueel maatwerk binnen het regulier economisch circuit. Die certificering bevat een bekrachtiging van de verworven competenties.

3.3.3 Onderwijs en zorg/ Onderwijs EMB (OZ-finaliteit)

(vertrekt vanuit het huidige OV1)

Algemeen

We benadrukken dat de huidige regelgeving over lesbijwoningen in het gewoon secundair onderwijs of in een andere administratieve groep (AM/M) hier in stand blijft.²³

We voorzien deze finaliteit nu enkel voor de doelgroep waarvoor ze bedoeld is: leerlingen met een chronische problematiek die naast individuele onderwijsaanpassingen ook nood hebben aan bijkomende inspanningen vanuit welzijn en zorg om te komen tot een adequaat lesaanbod. Zij hebben blijvend nood aan intensieve begeleiding en ondersteuning evenals aan therapie en/of verzorging met eventueel residentiële of semi-residentiële zorg. Deze finaliteit wil deze doelgroep een algemene sociale vorming geven om het maatschappelijk functioneren en participeren mogelijk te maken in een omgeving waar voorzien is in ondersteuning en in voorkomend geval arbeidsdeelname in een omgeving waar in ondersteuning voorzien is.

In principe behouden we hier grotendeels de structuur van het huidige OV1, zoals die ooit bedoeld was. We stellen vast, ook vanuit de bevraging van de onderwijsactoren, dat er nu ook heel wat leerlingen in OV1 terecht komen vanuit OV4 die het gemeenschappelijk curriculum niet aankunnen. Voor die doelgroep voorzien we nu in de eerste plaats TGO+ (zie hoger).

We hebben hier dus, naast leerlingen met EMB, evengoed te maken met leerlingen met chronische psychische problemen. Vandaar ook het onderscheid tussen “Onderwijs en zorg” en “Onderwijs EMB”.²⁴

²³ Omzendbrief SO/2011/03/BuSO van 15/08/2011 (gewijzigd op 20/02/2024). Structuur en organisatie van het buitengewoon secundair onderwijs. 20 februari 2024.

²⁴ Definitie EMB: Kinderen en jongeren met EMB ondervinden op meerdere domeinen van hun functioneren zeer ernstige beperkingen. Minimaal is er sprake van een combinatie van de volgende drie (groepen van) beperkingen: 1. Ernstige cognitieve beperkingen, 2. Ernstige tekorten in sociaal aanpassingsgedrag en 3. Ernstige tekorten op vlak van het sensomotorische functioneren.

Er wordt vooral gewerkt aan een stimulerend leefmilieu voor deze jongeren of een verblijf als volwassene in een dagcentrum of een instelling. Het gaat dan ook vooral om een geïntegreerd zorgaanbod dat focust op zorg, welzijn en socialisatie en op de zorg voor het leren participeren aan de samenleving. Er wordt gewerkt aan alle domeinen van het leven, niet enkel op leervorderingen, maar ook (vooral) op het verhogen van welbevinden en participatie (kwaliteit van leven). De grens ligt hier ook niet op 18 jaar.

In de praktijk vertaalt zich dat in het aanbieden van aangepaste activiteiten en in het creëren van een ontspanningsklimaat, gesteund op een multidisciplinaire benadering.

Het is belangrijk dat de onderwijscomponent aanwezig blijft, zonder heel de tijd verslagen te moeten wijzigen.

Wat het verslag voor de instroom betreft, vertrekken we vanuit het IAC-verslag OZ. Daar kan dan een specificatie voor EMB aan toegevoegd worden. Dat hoeft geen apart verslag te zijn. Er moeten echter wel een aantal criteria zijn op groepsniveau om de extra middelen te verantwoorden voor deze doelgroep(en).

Net zoals bij TGO+ kunnen we ook hier spreken over een verplichte samenwerking met een MFC of andere welzijnspartners en een eventueel onderwijsaanbod buiten de school (TOAH/POAH).

Er zijn nog steeds scholen waar geen MFC aan verbonden is. Een van de mogelijkhedenvoorwaarden is echter dat er een MFC in de buurt is dat geconnecteerd kan worden. Er zijn scholen die dat oplossen door een ambulante werking op te zetten. Maar die mogelijkheden moeten ook in kaart gebracht worden.

Certificering

De OZ/EMB-finaliteit werkt niet toe naar een certificering. Wat betreft mogelijke toeleiding naar de arbeidsmarkt gaat het hier eerder over dagbesteding of begeleid vrijwilligerswerk.

3.4 Gemeenschappelijke taal en doelenkaders nastreven

Om flexibele overgangen mogelijk te maken, zeker in het kader van de overgang naar het gewoon so, is het belangrijk dat er gemeenschappelijke doelenkaders zijn, met het juiste statuut (ontwikkelingsdoelen) en afgestemd op werken op maat en het tempo van de leerling, ongeacht in welke graad die zit.

Rond de gemeenschappelijke taal van doelenkaders is er nog debat nodig over welke gevalideerde doelenset waar aan bod moet komen, steeds met het statuut van ontwikkelingsdoelen.

De Vlaamse Onderwijsraad bracht in 2020 een advies uit over onderwijsdoelen voor leerlingen met specifieke noden.²⁵ Dat advies stelt dat de klassenraden in het (buitengewoon) secundair

---

Kinderen en jongeren met EMB vormen een zeer heterogene doelgroep. De aard, de ernst en de complexiteit van de beperkingen die zij ondervinden, kunnen erg verschillen. Typisch voor deze kinderen is dat zij beperkingen hebben op meerdere domeinen van hun functioneren. Daardoor zijn hun zorg- en ondersteuningsnoden groot en zijn ze voor zo goed als alle activiteiten afhankelijk van anderen. Door de veelheid en de ernst van hun beperkingen hebben zij een aanpak nodig die anders en intensiever is dan voor kinderen met enkelvoudige of minder ernstige beperkingen (Maes & Vlaskamp, 2020).

²⁵ Vlor, Algemene Raad. [Onderwijsdoelen voor lerenden met specifieke noden](#), 24 september 2020.

onderwijs, op grond van cyclische en dynamische processen van handelingsplanmatig werken en individuele handelingsplanning, trajecten kunnen ontwerpen die mikken op brede ontwikkeling van de kinderen en jongeren. De onderwijsdoelen zijn de referentie bij uitstek maar in het buso zijn ook andere bronnen, zoals de beroepskwalificaties, relevant. De onderwijsdoelen krijgen het statuut van ontwikkelingsdoelen (AM/M en OZ/EMB) en houden een inspanningsverplichting in. In DGO geldt er een resultaatsverbintenis.

De onderwijsdoelen kunnen dezelfde zijn als voor het gewoon secundair onderwijs maar met het statuut van ontwikkelingsdoelen en gekoppeld aan handelingsplanmatig werken en met een inspanningsverplichting.

4 Rol en verantwoordelijkheid klassenraad en CLB in de onderwijsloopbaan

Klassenraad

Wat betreft de horizontale overgangen en de voortgang in het buso, ligt in dit voorstel de verantwoordelijkheid vooral bij de klassenraad die daarbij meer autonomie zal krijgen. Bij verticale overgangen gaat het ook hier om een vastgelegde procedure waarbij het CLB betrokken partij is. We trekken ook daar een parallel met het gewoon so. Tijdens dat traject blijft de huidige regelgeving inzake leerlingenbegeleiding van kracht en is het belangrijk dat de buso-school en het CLB hier de nodige afspraken rond maken.

Praktijkvoorbeeld: Nu is er doorheen de onderwijsloopbaan binnen OV3 geen CLB vereist, wat wel het geval is voor de overstap van OV3 naar OV2, en kunnen die leerlingen perfect naar maatwerk gaan zonder tussenkomst van het CLB. Want als de leerling OV3 doorloopt, krijgt die een bewijs van competenties en daarbij automatisch het advies voor collectief maatwerk. Dat zou al een heel stuk weggenomen worden door het feit dat er in dit model geen verschil meer is tussen OV3 en OV2.

De klassenraad heeft in dit voorstel de **autonomie** in de volgende omstandigheden:

- Binnen DGO: voor de verschillende (horizontale) overgangen en de mate van tijdelijke lesbijwoning in het gewoon so. Voor de overgang naar TGO+ is er verplichte participatie van het CLB vereist (zie hieronder).
- Binnen AM/M: voor de (horizontale) overgangen, zowel richting reguliere arbeidsmarkt-medewerker als richting maatwerk
- Binnen OZ/EMB: voor het verder uitbouwen van het traject van de leerling

In de eerste twee graden van DGO, hebben we te maken met gedeeltelijke lesbijwoning in het gewoon so. In de tweede graad zelfs 50% van de onderwijstijd. Aangezien de klassenraad van de thuischool (buso) verantwoordelijk is voor de horizontale onderwijsloopbaan van de leerling, kan zij iemand vanuit de “bezochte” school vragen om deel te nemen aan de klassenraad.

Professionalisering blijft een cruciaal gegeven om voldoende gewapend handelingsgericht aan de slag te gaan en doordachte adviezen te formuleren over de leerlingen. Handelingsplanmatig werken vereist hier ook interactie met de leerlingen en hun ouders, zoals het decreet leersteun eveneens vermeldt.²⁶

---

²⁶ [Omzendbrief NO/2023/01 van 5 mei 2023. Besluit van de Vlaamse Regering tot uitvoering van het decreet over leersteun. 5 mei 2023.](#)

CLB

Om toegang te krijgen tot buitengewoon secundair onderwijs blijft het belangrijk dat het CLB een handelingsgericht diagnostisch traject loopt om de inschatting te maken welk aanbod voor een leerling aangewezen is.

1 Het CLB blijft *verantwoordelijk* voor:

- *Het verslag dat toegang geeft tot buso:*
  - een DGO-verslag (cf. huidige OV4-verslag);
  - een IAC-verslag ifv arbeidsmarktgerichte opleidingen (AM/M-verslag);
  - een IAC-verslag ifv onderwijs en zorgaanbod (OZ-verslag).

Om bij het OZ-verslag het onderscheid te maken met de doelgroep EMB, kan het opgesteld worden naar analogie met wat er nu gebeurt voor een IAC-verslag voor de doelgroepen auditief vs. taal-spraak in type 7. Zo wordt het bij opmaak van het OZ-verslag duidelijk of ze wel of niet tot de doelgroep EMB behoren en kan dat ook meegegeven worden naar de overheid via LARS/Discimus.

- *Verslagwijzigingen* tijdens de onderwijsloopbaan
Bijvoorbeeld als een leerling in AM/M zit en zou kunnen overgaan naar DGO A-finaliteit. Het CLB zal daarbij inzetten op het begeleiden en mee beoordelen van de mogelijkheid om aan te sluiten bij een andere finaliteit. Het mag voor het CLB geen louter administratieve opdracht zijn. Zij zorgen er mee voor dat de hele context van een leerling wordt meegenomen. Voor de overgang zelf heeft de klassenraad de autonomie.
- *Beslissing tijdelijke uitvalsbasis TGO+*
Die beslissing gebeurt door de klassenraad in samenspraak met CLB en moet eenparig gedragen worden door beide partijen. Het CLB kan hier ook preventief aan de slag gaan. Daarvoor kan er teruggegrepen worden naar de principes van handelingsplanmatig werken, waarbij (1) de beginsituatie opnieuw in beeld wordt gebracht, (2) daaraan een doel gekoppeld wordt (waarom gaat die leerling naar TGO+?) en vervolgens die tijdelijke uitvalsbasis doorlopen wordt met (3) een evaluatie. Het CLB heeft in die drie fases zeker een rol te vervullen. We moeten voorkomen dat we misschien te snel naar de overgang van DGO naar TGO+ grijpen of het tijdelijk karakter onder druk komt te staan door een te grote autonomie voor de klassenraad. Het is belangrijk dat het CLB het tijdelijk karakter bewaakt van TGO+.

2 Het CLB blijft *betrokken*:

- Als de school op de hoogte is dat *een leerling terug zal keren naar een school gewoon onderwijs*, om te bekijken of de verslaggeving niet moet worden opgeheven of omgezet.
- *In functie van een traject TGO+*. Tijdens het traject blijft het CLB best (verplicht) betrokken... (ze zijn geen vragende partij om dit administratief te bevestigen). Bij voorkeur kan dan (terug meer) aandacht gaan naar de begeleiding van leerlingen en hun context.
- *Binnen het 'onderwijs- en zorgaanbod' voor leerlingen met EMB*. Tijdens het traject blijft het CLB best (verplicht) betrokken om (terug meer) aandacht te kunnen geven aan de begeleiding van leerlingen en hun context (ook bij de samenwerking met MFC, TOAH/POAH, ...)

Vanuit de bevraging blijkt ook dat het CLB meer tijd en kansen moet krijgen om haar begeleidingsrol waar te maken. De draaischijffunctie kan daarbij in beeld komen. Het blijft wel een uitdaging binnen de gesloten enveloppe van vandaag. Bij alle vernoemde trajecten heb je CLB als kritische vriend

nodig en niet enkel als administratieve bevestiging. Dat heeft impact op andere partners die niet door de regelgeving zijn gevat en dat betekent dat het op een andere manier moet gecompenseerd worden. Een goede samenwerking met alle actoren blijft hier van groot belang.

5 Gevolgen voor actoren buiten het buso

Dit voorstel legt de focus op het buitengewoon secundair onderwijs. Uiteraard zal deze herstructurering gevolgen hebben voor heel wat andere actoren: het buitengewoon basisonderwijs dat rekening zal moeten houden met de nieuwe structuur bij de overgang of oriëntatie naar het buso, maar vooral ook het gewoon secundair onderwijs. Maar ook aan de andere overgangszijde, waar het gaat over de overgang naar hoger onderwijs, volwassenenonderwijs, de welzijnssector of (vooral) de arbeidsmarkt.

Die aspecten vragen verder onderzoek en debat om uiteindelijk tot één groot leerloopbaankader te komen. Het is in dat onderzoek ook belangrijk om in kaart te brengen op welke actoren een structuurverandering van het buitengewoon secundair onderwijs een invloed heeft. We geven alvast enkele beschouwingen mee die evenwel buiten de focus van dit advies vallen.

5.1 Arbeidsmarkt

5.1.1 Begeleidingspremie

Huidige situatie:

- Een leerling *OV3 zonder getuigschrift* en een leerling OV2 (beide groepen met automatisch advies collectief maatwerk) hebben automatisch recht op 55% loonpremie en een hoge begeleidingspremie. Hier is dus ook een extra begeleiding voorzien op de werkvloer voor de leerling.
- Een leerling *OV3 met getuigschrift* heeft geen begeleidingspremie, maar wel 40% loonpremie

Ook in het huidige voorstel wordt er in de derde graad AM-finaliteit een opsplitsing gemaakt in twee finaliteiten: AM- en M-finaliteit. Beide met een certificering met civiel effect (zie 3.2.2). Maar daarnaast zou ook het systeem van begeleidingspremie herdacht kunnen worden, zonder het volledig gelijk te trekken. De huidige situatie doet de arbeidsmarkt eerder naar leerlingen uit het gewoon onderwijs uitkijken of eventueel naar OV3-leerlingen mét begeleidingspremie. Een tegemoetkoming voor OV3-leerlingen met getuigschrift, die ook begeleiding nodig hebben, zou daar een ongelijkheid kunnen wegwerken. Dat is ook nog mogelijk binnen dit voorstel met de AM/M-finaliteit en de opsplitsing in de derde graad.

Er zou eerder individueel moeten bekeken worden in welke mate een leerling begeleiding nodig heeft als die op de arbeidsmarkt terechtkomt met een bijhorende premie, afhankelijk van de intensiteit van de begeleiding.

5.1.2 Warme overdracht arbeidsmarkt

Op dit moment valt voor heel wat jongeren de intense begeleiding op de werkvloer weg vanaf het moment dat ze de overstap maken naar de arbeidsmarkt. Dat kan niet enkel opgelost worden met extra middelen (zie 5.1.1). Daar is ook een taak weggelegd voor de arbeidsmarkt en de sectorconvenants.

In zijn advies “Samenwerking in sectorconvenants verder versterken” (2022) vroeg de Vlaamse Onderwijsraad al om in de wetgeving op te nemen dat de sectorconvenants in principe altijd het hele onderwijsveld moeten meenemen.²⁷ Ook het buitengewoon onderwijs, dbso, volwassenenonderwijs ... hebben immers baat bij ondersteuning en afstemming met sectoren. In datzelfde advies pleiten we ervoor om het terechte voornemen om samen met sectoren discriminatie aan te pakken, decretaal te verankeren.

Er is zeker nood aan afstemming tussen de verschillende diensten zodat men elkaar weet te vinden in de overgang naar werk. Ook VDAB kan daar een taak in opnemen. Zij voorzien nu al jobcoaching (beperkt in de tijd) en zorgen voor de opvolging van de VOP-premie.

5.2 Actoren buiten onderwijs en hun impact op buitengewoon onderwijs

Naast de arbeidsmarkt (zie 5.1) zijn er ook actoren uit andere beleidsdomeinen die zich zullen moeten positioneren ten opzichte van de voorgestelde structuur, zoals Welzijn, Volksgezondheid en Gezin en Cultuur, Sport, Jeugd en Media (vooral wat betreft jeugdwerking). Ook daar zal verder overleg noodzakelijk zijn. Zoals eerder vermeld, is het ook nodig om in kaart te brengen welke actoren er inderdaad betrokken zijn als we overgaan tot een structuuromzetting van het buitengewoon onderwijs. Denken we maar aan ziekenhuizen, psychiatrie, justitie, ...

5.3 De lerarenopleiding

We mogen in dit proces zeker de lerarenopleiding niet vergeten. Het zijn zij die de professionals op de werkvloer brengen die in deze structuur zullen moeten werken. Er zal nood zijn aan professioneel sterke leerondersteuners en gespecialiseerde leerkrachten. De banaba Buitengewoon onderwijs zal daarin een belangrijke schakel zijn.

Maar we kijken ook naar de “gewone” lerarenopleiding in functie van de stappen naar inclusie en TGO+. Daar is ook een opdracht weggelegd voor de leraren gewoon so als het gaat om herkennen van specifieke noden, basis- en verhoogde zorg en omgaan met handelingsplannen.

Marleen Colpin
secretaris Raad Secundair Onderwijs

Paul Willekens
ondervoorzitter Raad Secundair Onderwijs

---

²⁷ Vlor, Algemene Raad. [Weg naar nieuw decreet leersteun vraagt stevige fundering en concretisering. Advies over het voorontwerp van decreet over leersteun](#), 22 september 2022.

Afkortingen

A	arbeidsmarkt	CLB	Centrum voor leerlingenbegeleiding	MFC	Multifunctioneel centrum
ABO	Alternerende Beroepsopleiding	D	Doorstroom	OBWPO	Onderwijskundig beleids- en praktijkgericht wetenschappelijk onderzoek
AI	Artificiële intelligentie	D/A	Doorstroom en arbeidsmarkt	OK	Onderwijskwalificatie
AM	Arbeidsmarkt medewerker	DGO	Doorstroom met gespecialiseerde ondersteuning	OZ	Onderwijs en zorg
ASV	Algemene en sociale vorming	EMB	(Leerlingen) met ernstige meervoudige beperkingen	OV	Opleidingsvorm
BA	Basisaanbod	GC	Gemeenschappelijk curriculum	SOB	Specifieke onderwijsbehoeften
BGV	Beroepsgerichte vorming	IAC	Individueel aangepast curriculum	POAH	Permanent onderwijs aan huis
BK	Beroepskwalificatie	KR	Klassenraad	TGO+	Tijdelijke gespecialiseerde ondersteuning plus
buso	Buitengewoon secundair onderwijs	M	Medewerker	TOAH	Tijdelijk onderwijs aan huis

Bronnen

Adviezen Vlaamse Onderwijsraad

Vlor, Raad Secundair Onderwijs. [Advies over de modernisering van het studieaanbod in het secundair onderwijs](#), 21 februari 2017.

Vlor, Raad Secundair Onderwijs. [De modernisering van de structuur en de organisatie van het secundair onderwijs](#), 3 oktober 2017.

Vlor, Algemene Raad. [Onderwijsdoelen voor lerenden met specifieke noden](#), 24 september 2020.

Vlor, Algemene Raad. [Samenwerking in sectorconvenants verder versterken. Advies over het voorontwerp van decreet betreffende de sectorconvenants en de intersectorale convenants](#), 22 september 2022.

Vlor, Algemene Raad. [Weg naar nieuw decreet leersteun vraagt stevige fundering en concretisering. Advies over het voorontwerp van decreet over leersteun](#), 22 september 2022.

Andere bronnen

Maes, B., & Vlaskamp, C. (2020). *Ondersteuning van mensen met ernstige meervoudige beperkingen. Handvaten voor een kwaliteitsvol leven*. Acco.

Vlaams Departement Onderwijs en Vorming (z. d.). [Dataloop: aan de slag met cijfers over onderwijs](#).

Vlaams Departement Onderwijs en Vorming (2011). [Onderwijskiezer](#).

Vlaamse Onderwijsraad. *Intern rapport bevraging buso*. 7 september 2023.

[Omzendbrief SO 64 van 25/06/1999 \(gewijzigd op 20/02/2024\). Structuur en organisatie van het voltijds secundair onderwijs. 20 februari 2024.](#)

[Omzendbrief SO/2011/03/BuSO van 15/08/2011 \(gewijzigd op 20/02/2024\). Structuur en organisatie van het buitengewoon secundair onderwijs. 20 februari 2024.](#)

[Omzendbrief SO/2023/01 van 07/06/2023 \(gewijzigd op 12/07/2023\). Interactief afstandsonderwijs in het secundair onderwijs. 12 juli 2023.](#)

[Omzendbrief NO/2023/01 van 5 mei 2023. Besluit van de Vlaamse Regering tot uitvoering van het decreet over leersteun. 5 mei 2023.](#)

Vlaamse Overheid (z.d.). [Onderwijskundig beleids- en praktijkgericht wetenschappelijk onderzoek \(OBPWO\)](#).

